

**TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİNDE VE TRANSFER POLİTİKALARINDA
DEĞİŞİMİN FAKTÖR BAZINDA GELİR DAĞILIMI ETKİLERİ: BİR SOSYAL
HESAPLAR MATRİSİ DENEMESİ**

Yrd. Doç. Dr. Cemal ATICI
Adnan Menderes Üniversitesi

Şubat 2004
AYDIN

YAYIN NO: 114
ISBN: 975-407-146-2

TEŞEKKÜR

Türkiye'nin ihracat ve transfer politikalarının faktör bazında gelir dağılımı etkilerini inceleyen bu çalışma TEAE'nin Gönüllü Araştırmacı Projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışma sırasında bu kurumun sağlamış olduğu olanaklar ve yardımlardan dolayı teşekkür eder çalışmanın bu alandaki diğer araştırmalara yardımcı olmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

Tabloların Listesi	ii
Şekillerin Listesi	ii
Teşekkür	iii
Yönetici Özeti	iv
1. Giriş	1
1.1 Tarım Politikaları ve Gelir Dağılımı	2
2. Materyal ve Metot	6
3. Bulgular ve Tartışma	12
4. Sonuç ve Öneriler	16
Kaynaklar	18
Ek 1: Transfer Çarpanı	19
Ek 2: Açık Döngü Çarpanı	20
Ek 3: Kapalı Döngü Çarpanı	21

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 2.1. Genel Bir SHM	8
Tablo 2.2. Türkiye’de Faktör Sahipliğine Göre İstihdam Durumu	10
Tablo 2.3. Türkiye Sosyal Hesaplar Matrisi	11
Tablo 3.1. İhracat Artışının Etkisi	14
Tablo 3.2. Hanehalkı Gelir Transferinin Etkisi	15

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1.1. Gelir Dağılımını Etkileyen Faktörler	5
---	---

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bir ülkedeki gelir dağılımı ve buna etki eden politikalar ekonominin olduğu kadar tarım ekonomisinin de ilgi alanındadır. Tarım sektörü de ekonominin diğer sektörleriyle etkileşim içerisinde. Bu nedenle belirli bir sektördeki politika diğer sektörler üzerinde de etkide bulunacaktır. Öte yandan gelir dağılımı konusu da ekonominin tartışmalı alanlarından biridir. Bir ülkede gelir dağılımına yönelik direkt araçlar kullanılabileceği gibi dolaylı yollardan da etkide bulunmak olasıdır. İhracat veya ithalatta meydana gelen değişimler bu şekilde kullanılabilir. Gelir dağılımı denilince hanhalklarının kırsal ve kentsel olarak elde ettikleri gelirler genel olarak ilk akla gelendir. Ancak faktör bazında da gelir dağılımı da ekonomi içinde önemli bir yere sahiptir. İşgücü ve sermayenin değişik politikalardan nasıl etkilendiği konusu buna örnektir. Dış ticarete meydana gelen değişimler içsel politikalar gibi faktör bazında gelir dağılımını etkileyebilir. İşgücü ve sermaye sahiplerinin bu tür politika değişimlerinden farklı şekillerde etkilenmesiyle gelirlerinde değişimler meydana gelebilir. Bazı ulusal politikalar (ekonomik büyüme, teknolojisinin yapısı, talep vb.) ve uluslararası faktörler (ihracat, ithalat vb.) bir ülkede gelir dağılımına etki edebilir. Dünya ticareti tarım sektörü de dahil olmak üzere liberasyonla artış göstermektedir. Ancak ticaretle elde edilen kazanımların ne kadarının ülke içerisinde yaşayanlara yansıtıldığı da önemli bir konudur. Bu çalışmayla ihracatta ve gelir transferindeki artışın faktör bazında gelir dağılımı etkileri Sosyal Hesaplar Matrisi (SHM) kullanılarak analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada öncelikle tarım politikası ve gelir dağılımı ilişkisi incelenerek gelir dağılımına etki eden ulusal ve uluslararası faktörler açıklanmıştır. Daha sonra Türkiye SHM yeniden organize edilerek analize hazır hale getirilmiştir. Bu çalışmada materyal olarak Türkiye SHM'si faktör bazında gelir dağılımını analiz etmek için yeniden düzenlenmiştir. Bunun için 6 farklı faktör, işgücü ve sermaye sahipliği durumuna göre sınıflandırılmıştır. Bunlar kalifiye işgücü (Kİ), kalifiye olmayan işgücü (KOİ), tarımsal işgücü (Tİ), tarımsal

sermaye (TS), imalat kesimi sermayesi (İS) ve hizmetler kesimi sermayesi (HS) olarak belirlenmiştir. Aktiviteler ise tarım, tarıma dayalı sanayi (TDS), şeker, tütün, imalat ve hizmetler olarak belirlenmiştir. Burada geleneksel olarak fazla ticareti yapılmayan şekerle önemli dış satım ürünlerinden olan tütün de analize dahil edilmiştir. Ayrıca bu sektörlere karşılık gelecek bir mal hesabı da eklenmiştir. Faktörler ise işgücü ve sermayeden oluşmaktadır. Hükümet ve dış dünya hesapları ise dışsal olarak kullanılmıştır.

İhracatta meydana gelen artışla gelir transferinin faktör bazında gelir dağılımı üzerine olan etkilerini SHM çarpan analizi yöntemiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Çarpan analizi de kendi içerisinde açık ve kapalı döngü etkisi olarak ayrıştırılarak ilgili politikaların etkileri daha ayrıntılı incelenebilmiştir. Sonuçlar ihracatın artırılmasına yönelik politikaların üretim ve büyüme üzerine olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Faktör gelirleri ve hanehalkı geliri de ilgili politikalarla artmaktadır. Elde edilen bulgular ihracatta meydana gelen artışın faktör bazında gelir dağılımı üzerine önemli derecede etkide bulunduğunu göstermektedir. Sermaye kesiminde genel olarak artış işgücünden biraz fazla olmasına rağmen dağılımı bozucu ölçüde bir artış gözlenmemektedir. Kalifiye işgücündeki gelir artışıyla kalifiye olmayan işgücündeki gelir artışının oldukça benzer olması, ihracatta bu faktörlerin her ikisinin de geniş ölçüde yer aldığı şeklinde yorumlanabilir. İhracatla gerek tarımsal işgücünün ve gerekse tarımsal sermayenin gelirlerindeki göreceli olarak az olan artış tarım sektörüyle diğer sektörler arasındaki gelir dağılımını bozabilir. Bu durumda tarım işçilerine yönelik sosyal yardımlar, iş güvenliği düzenlemeleriyle, tarımsal sermaye grubundakilere de gelir transferleri düşünülebilir. Gerek liberasyon ve gerekse ekonomik prensipler açısından bakıldığında direkt gelir yardımlarının gelir dağılımını düzenleyici rolü olabilir. İhracata yönelik büyüme politikalarının faktör gelir dağılımına olumlu etkisinden dolayı ihracatın teşviki ve rekabeti artırıcı önlemler gelir dağılımına olumlu yansıyacaktır.

1. Giriş

Dünya ticareti tarım sektörü de dahil olmak üzere liberasyonla artış göstermektedir. Ancak ticaretle elde edilen kazanımların ne kadarının ülke içerisinde yaşayanlara yansıtıldığı da önemli bir konudur. Çeşitli gelir dağılımı politikaları (transfer politikaları, direkt yardımlar, dış ticarete düzenlemeler vb.) bir ülkede gelir dağılımını düzeltmek için kullanılabilir. Küreselleşme ile birlikte olası ihracat artışı gelir dağılımını değişik yönde etkileyebilir. Bu çalışmada De Santis ve Ozhan (1995, 1997) tarafından 1990 yılı baz alınarak oluşturulan Sosyal Hesaplar Matrisi (SHM) faktör bazında gelir dağılımını analiz etmek için yeniden düzenlenmiştir. Bu SHM Türkiye'nin ekonomik aktivitelerini detaylı bir şekilde göstermektedir. Üretim hesaplarında aktiviteler ile mallar arasında bir ayırma gidilerek genel denge modelleri için ikamenin tam olmadığı varsayılmıştır. Bu SHM 226 hesaptan oluşmakta olup 8 farklı işgücü, 5 farklı sermaye, gelir durumlarına göre 20 adet hanehalkı, hükümet ve özel şirketler, 54 aktivite ve buna karşılık gelen mallar ile özel ve kamu sermayesinden oluşan bir sermaye hesabı içermektedir.

Pyatt ve Round (1977) çalışması SHM'nin özellikle gelişmekte olan ülkeler için büyük önem taşıyan büyüme ve gelir dağılım politikalarının etkilerinin analiz edilebilmesine öncülük etmiştir. Zaman içinde gelişmekte olan ülkeler için SHM'lerin oluşturulması bu ülkelere yönelik politika analizlerine olanak sağlamıştır. Hassan (1994) yapısal uyum politikalarının gelir ve büyüme üzerine olan etkilerini çarpan analiziyle Sudan için incelemiştir. Çalışmada sermaye yoğun ve ithalat bağımlı sektörlerin hanehalkı geliri üzerinde az bir etkiye sahip olduğu ancak geleneksel tarım sektörünün ise büyük bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Tarım ürünlerine karşı artan talebin ve tarımda azalan destekleme politikalarının gelir üzerine etkisi Townsend ve McDonald (1998) tarafından Güney Afrika için modellenmiştir. Sonuçlar tarım politikası reformlarının gelir dağılımı üzerinde olumlu etkide bulunacağını göstermiştir. Cohen (1999) ise Polanya ve Macaristan'ın ekonomik

performanslarını Almanya, İtalya, Hollanda ve İspanya ile karşılaştırmıştır. Bu çalışma Polonya ve Macaristan'daki hükümet bütçesinin gelir dağılımı aracı olarak pazar ekonomisine sahip ülkelerden daha az etkili olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye için yapılan bir SHM çalışmasında (Brooks and Tanyeri, 1999) konvansiyonel destekleme fiyatı mekanizmasından direkt gelir ödemesi sistemine geçilmesi durumunda hanehalkı gelirindeki değişimi incelemişler ve direkt gelir yardımının daha yararlı olacağını belirtmişlerdir.

Türkiye'de faktör bazında istihdam edilenler ve dış ticaret etkileşimi üzerine çalışmaların istenilen düzeyde olmaması nedeniyle bu çalışma ihracat miktarındaki artışın faktör bazında gelir bölüşümü etkilerini ölçmeyi ve bazı önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Ayrıca gelir transferlerinin etkisi de incelenerek bu iki politikanın etkilerinin karşılaştırılması da mümkün olacaktır. Bu çalışmanın sonucu işgücü ve sermaye sahiplerinin ekonomik panoramasını ortaya koyarak politika yapıcılarına düşük gelirli grubundaki faktörler sahipleri için gerekli düzenlemelerin yapılmasına yardımcı olabilecektir.

1.1. Tarım Politikaları ve Gelir Dağılımı

Genel olarak gelir dağılımını etkileyen dört faktör vardır. Bunlar: ekonomik büyüme, kişisel mülk, teknolojinin sermaye yoğunluğu ve ürün pazarı talebidir (Stevens and Jabara, 1988). Neoklasik ekonomik görüşe göre pazar güçlerinden dolayı ücret ve gelir farklılığı serbest piyasa ile azalacaktır. Ancak şu da bilinmektedir ki gelirin esas kaynağı kişiler tarafından sahip olunan fiziki ve insan sermayesidir. Bu nedenle, gelir arazi miktarı, iş makineleri, finansal varlıklar ile bilgi ve beceriden oluşan insan sermayesini içermektedir. Teknolojik değişimin sermaye yoğunluğu da çeşitli üretim faktörlerinin aldığı gelir yapısını değiştirir. Faktörler arasındaki gelir dağılımı ilgili faktörün talebine göre arzındaki değişimin miktarı ve yapısından etkilenir. Örneğin eskisine göre daha az işgücüne ihtiyaç duyan bir teknolojik değişim meydana gelirse işgücüne olan ihtiyaç azalacaktır. İşgücünü tasarruf eden bu teknoloji kullanılırsa ücretler hızlı bir şekilde artmadığı sürece gelirden işgücünün payı

azalır. Eğer h k metler çeşitli sübvansiyonlarla sermaye maliyetlerini piyasa oranlarının altına düşürse, işgücü ikame eden teknolojilerin kullanımı artar ve bu durum işgücü talebini azaltacağından dolayı gelir dağılımını bozucu etkide bulunabilecektir.  r n pazarlarındaki talep değişimleri de gelir dağılımına etki eder. Örneğin teknolojik değişimden dolayı tarım ürünlerinin arzında meydana gelen bir artış üreticilerin eline geçen fiyatların azalmasına yol açabilir. Üreticilerin mi yoksa tüketicilerin mi bu durumdan karlı çıkacağı talebin fiyat esnekliğine bağlıdır. Eğer talep esnek değilse çiftçilerin eline geçen fiyatlar satılan üründeki az bir artışla daha büyük oranda azalır. Talep esnek ise çiftçinin eline geçen fiyatlar satılan üründeki bir artışla fazla azalmaz ve miktardaki artış fiyattaki azalmayı telafi eder. Yani talep esnek değilse çiftçilerin gelirinde tüketicilere göre bir azalma olur. Fakat talep esnek ise çiftçilerin geliri tüketicilere göre artar.

Politikacılar genel olarak gelir dağılımını düzeltmek için üç yol denerler. Bunlar:yapısal ve kurumsal değişimler, gelir transferleri ve yatırım programlarıdır. Yapısal ve kurumsal değişimler yüksek gelir grubundan düşük gelir grubuna doğru bir gelir transferi demektir. Bunlara  rnek olarak toprak reformları gösterilebilir. Ancak bu tür programlar çoğunlukla bürokratik ve sosyal engellerle karşılaşır. Gelişmiş ülkelerde vergiler yoluyla gelir transferi stratejisi uygulanabilmektedir. Ayrıca düşük gelir grubundakiler için asgari ücret ve ücretsiz sağlık yardımları da diğer politika araçlarıdır. Ancak birçok gelişmekte olan ülkedeki eksik vergilendirme sistemi bu politikaların başarısını azaltmaktadır. Yatırım stratejileri düşük gelir grubunda olanlar için fiziki ve insan sermayesini artırmayı amaçlar. Kırsal kesimdeki tarımsal sulama projeleri ve eğitim programları bu tür politikalara örnek verilebilir.

Tarımsal fiyat politikaları da gelir dağılımını düzenlemek için kullanılabilir. Destekleme fiyatlarında ve girdi s bvansiyonlarındaki değişimler üretici ve tüketicici fiyatlarını etkiler. Ancak deneyimler bu tür politikaların geliri yüksek gelir grubundan düşük gelir

grubuna aktarmakta yetersiz olduğunu göstermiştir (FAO,1987). Tarımsal fiyat destekleriyle çiftçilerin reel gelirlerinin artırılması tüketicilerin reel gelirlerinde azalmaya yol açabilir. Destekleme fiyatlarındaki artış çoğunlukla büyük çiftçilerin avantajına olmaktadır çünkü bu grubun satışları düşük gelir grubundaki çiftçilerden fazladır. Küçük çiftçilerin kazanıp kazanmaması satmış oldukları tarım ürünleriyle satın almış oldukları gıda harcamaları arasındaki ilişkiye bağlıdır. Eğer çiftçinin geliri azalursa bu durum kullanılan girdilerin azaltılmasına ve üretimin azalmasına neden olabilir. Öte yandan gelir artışı ise daha fazla girdi kullanımı nedeniyle üretimi teşvik edebilir. Ancak yiyecek fiyatlarındaki artış topraksız tarım işçilerinin reel gelirini azaltır ve gıda tüketim harcamalarında azalmaya neden olur.

Girdi fiyatlarını etkileyen politikalar işgücünün yer değiştirmesine ve tarımda işgücü yapısının bozulmasına neden olabilir. Örneğin tarımsal makine kullanımına yönelik kredi sübvansiyonu tarımsal işgücüne olan ihtiyacı azaltır. Ayrıca tarımsal işgücünün yer değiştirmesi, büyük işletmelerin çoğalmasına yol açarak gelir dağılımını da bozabilir. Tarımsal politikaların gelir dağılımı üzerindeki etkisinden dolayı politika dizaynında bazı faktörler göz önüne alınmalıdır. Fiyat politikasının ekonomideki diğer yapısal politikalarla eşgüdümlü olarak kullanılması, politika formülasyonunda küçük çiftçilerin gelir düzeyleri ve iyileştirici önlemler göz önüne alınması ve üretici desteklerinin kırsal ve kent kesiminde yaşayan düşük gelir grubundakilere yönelik gıda sübvansiyonlarıyla eşgüdüm içinde olması gerekir.

Bir ülkede dış ticaret politikalarındaki ayarlamalar da faktör ve hanehalkı gelirlerini farklı şekilde etkileyebilir. Örneğin ihracat teşvikleri yoluyla veya ulusal ve uluslararası konjonktürden dolayı ihracatta meydana gelen artışlar sektörel çıktıyı ve dolayısıyla bu sektördeki istihdam durumu ve gelir kaynağına göre gelir dağılımını etkileyebilir. Genel olarak ihracattaki artışla oluşan talep dolayısıyla iç üretim artacağından bu sektörlerde istihdam edilen faktör gelirlerinde de bir artış beklenir. Ancak faktörler arası yani işgücü ve

sermaye arasındaki gelir dağılımının ne yönde olacağı sektörlerdeki ve ihraç edilen ürünlerdeki faktör yoğunluğuna bağlıdır. Eğer ihracattaki artış daha çok sermaye yoğun sektörde olmuşsa sermaye kesiminin geliri, işgücü yoğun sektörde olmuşsa işgücü geliri göreceli olarak artacaktır. Ayrıca işgücü mobilitesinden dolayı çeşitli işgücü grupları (kalifiye, kalifiye olmayan vb.) sektörler arasında hareket ederek işgücü talebinin fazla olduğu sektörlerle kayabilirler. İthalatta liberasyona gidilmesiyle yani gümrük tarifelerinin azaltılmasıyla bu ürünün içeride üretiminde en çok kullanılan faktörün geliri azalabilir ve az kullanılan faktörün geliri ise artabilir. Yani serbest ticaret olduğunda ithal ikamesi üreten sektörlerde yoğunlukla kullanılan faktörlerin bundan zararlı çıkması söz konusu olabilir. Gelir dağılımı-politika ilişkisi Şekil 1.1’de sunulmuştur.

Şekil 1.1. Gelir Dağılımını Etkileyen Faktörler

Ulusal Politikalar	Uluslararası Politikalar
<i>Genel Politikalar</i>	1-İhracat Politikaları
1- Ekonomik Büyüme	2-İthalat Politikaları
2- Kişisel Varlıklar	
3-Teknolojinin Sermaye Yoğunluğu	
4- Ürün Pazar Talebi	
5-Genel Yapısal Politikalar	
<i>Tarım Politikası</i>	
1-Fiyat Politikası	
2-Girdi Sübvansiyonları	
3- Tarıma Yönelik Yapısal Politikalar	

2. Materyal ve Metot

SHM girdi-çıktı hesaplarıyla hanehalkı, hükümet ve dış dünya ile ilgili makro hesapları bir araya getirir. Bir SHM genellikle dört ana hesaptan oluşur bunlar; üretim faktörleri, enstitüler, aktiviteler ve dışsal (eksojen) hesaplardır ¹. Genelleştirilmiş bir SHM Tablo 2’de sunulmuştur. Böyle bir SHM’de T_{ij} j’ninci set tarafından kaynaklanan harcamalarla i’ninci set geliri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Dışsal hesaplar genellikle sermaye, hükümet ve dış dünya hesaplarını içermektedir. İçsel (endojen) hesapların (T_{ij}) sütunlarının bunlara karşılık gelen sütun toplamlarına bölünmesiyle bir A_{ij} matris elde edilebilir. Böylece,

$$A_{ij} = T_{ij} Y_j^{-1} \quad (1)$$

Burada Y_j her bir içsel hesabın sütun toplamlarını göstermektedir. Bu eşitliği yeniden düzenlersek eşitlik (2) elde edilebilir.

$$Y = AY + X \quad (2)$$

Burada Y içsel hesapların toplam gelir vektörünü ve X diğer dışsal hesapların enjeksiyonunu gösterir. Dolayısıyla, her bir içsel hesabın toplam geliri harcama katsayısıyla buna karşılık gelen gelirinin çarpımına dışsal hesaplardan gelen gelirin eklenmesiyle bulunmaktadır. Eşitlik (2)’nin Y için çözülmesiyle

$$Y = (I - A)^{-1} X \quad (3)$$

elde edilir. Bu eşitlikte $(I-A)^{-1}$ SHM çarpan matrisi olarak tanımlanmaktadır (Pyatt and Round, 1979). Bu şekilde dışsal hesapların içşsel olanlar üzerine olan etkisi (ihracat, transfer politikaları vb.) analiz edilebilmektedir.

A matrisi analiz edilecek politikalara göre çeşitli kısımlara ayrılabilir. Örneğin üç endojen hesabın olduğu durumda A matrisi Tablo 2.1' e dayanarak şu şekilde ayrılabilir.

$$A = A_1 + A_2 = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & 0 \\ a_{21} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 & 0 & a_{13} \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & a_{32} & 0 \end{bmatrix} \quad (4)$$

burada a'lar sütun toplamlarına göre normalleştirilmiş değerlerdir. Eşitlik 3 şu şekilde de yazılabilir.

$$Y = (A - A_1)Y + A_1Y + X \quad (5)$$

$$Y = (I - A_1)^{-1}(A - A_1)Y + (I - A_1)^{-1}X \quad (6)$$

$$Y = A^*Y + (I - A_1)^{-1}X \quad (7)$$

burada $A^* = (I - A_1)^{-1}(A - A_1)$ dir.

Eşitlik (7) nin iki yanını A^* ile çarpıp gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra şu sonuç elde edilir:

$$Y = (I - A^{*2})^{-1}(I + A^*)(I - A_1)^{-1}X \quad (8)$$

Böylece SHM çarpanı üç farklı gruba ayrılabilir:

$$M_1 = (I - A_1)^{-1}$$

$$M_2 = (I + A^*)$$

$$M_3 = (I - A^{*2})^{-1}$$

Burada M_1 direkt transfer etkisini yansıtır. Aktivite hesabına bir enjeksiyon yapıldığında direkt transfer etkisi sektörleriçi etkiyle hanehalkından kaynaklanan etkinin toplamına eşittir.

M_2 açık-döngü çarpan matrisi olarak adlandırılır çünkü bir hesaba yapılan enjeksiyon diğer hesaplara etki eder ancak tekrar baştaki hesabı etkilemez. M_3 ise kapalı-döngü çarpan matrisidir çünkü bir hesaptan yapılan bir etkinin tekrar aynı hesaba olan etkisini de içerir.

Eşitlik (8) şu şekilde de yazılabilir:

$$M = M_3M_2M_1 = I + (M_1 - I) + (M_2 - I)M_1 + (M_3 - I)M_2M_1 = I + S_1 + S_2 + S_3 \quad (9)$$

---

¹ SHM hakkında detaylı bilgi için Bkz. Pyatt and Round,1985.

burada I başlangıçtaki enjeksiyon S_1 transfer çarpan etkisini, S_2 açık-döngü etkisini ve S_3 kapalı-döngü etkisini göstermektedir.

Tablo 2.1. Genel Bir SHM

<i>Gelirler</i>	<i>Harcamalar</i>					<i>Toplam</i>
	Aktiviteler	Hanehalkı	Sermaye	Hükümet	Dış Dünya	
Aktiviteler	T_{11}	T_{12}	T_{13}	T_{14}	T_{15}	Y_1
Hanehalkı	T_{21}	0	0	0	0	Y_2
Sermaye	0	T_{32}	0	T_{34}	T_{35}	Y_3
Hükümet	0	T_{42}	0	0	0	Y_4
Dış Dünya	T_{51}	0	0	0	0	Y_5
<i>Toplam</i>	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	

Bu çalışmada materyal olarak Türkiye SHM'ı faktör bazında gelir dağılımını analiz etmek için yeniden düzenlenmiştir. Bunun için 6 farklı faktör, işgücü ve sermaye sahipliği durumuna göre sınıflandırılmıştır. Bunlar kalifiye işgücü (Kİ), kalifiye olmayan işgücü (KOİ), tarımsal işgücü (Tİ), tarımsal sermaye (TS), imalat kesimi sermayesi (İS) ve hizmetler kesimi sermayesi (HS) olarak belirlenmiştir. Faktör grupları ise şu alt gruplardan oluşmaktadır. Kalifiye işgücü: bilimsel, teknik, profesyonel ve ilgili diğer çalışanlar, müteşebbis ve yönetici grup çalışanları, hizmet sektörü çalışanları, ulaşım araçları operatörleri. Kalifiye olmayan işgücü: büro ve ilgili çalışanlar, satış elemanları ve meslek sahibi sınıflandırılmayan işçiler. Tarımsal işgücü: tarım kesimi, avcılık ve balıkçılık çalışanları. Sermaye sahipliğine göre ise, tarım kesimi sermayedarları: tarım kesiminde oluşan üretim değeri sahipliği, imalat kesimi sermayedarları: imalat kesimi üretim değeri sahipliği, hizmetler kesimi sahipliği ise servis sektörü üretim değeri ve kira geliri sahipliği. Bize genel bir değerlendirme sağlaması amacıyla

ilgili üretim faktörlerinin sayısı da derlenmeye çalışılmıştır. Türkiye SHM'nin derlendiği yıla yakın istatistiklere dayanarak bu farklı işgücü gruplarının Türkiye'de dağılımları ise Tablo 2.2'de verilmiştir. Bu değerlere baktığımızda tarım kesiminde gizli işsizlik olarak adlandırabileceğimiz ücretsiz aile işçilerinin oranının Türkiye'de genel istihdam içindeki payının %30'a civarında gibi yüksek bir rakamda olduğu görülmektedir. Bu da tarımsal üretimde ve genel olarak ekonomik yapıda düşük verimliliğin önemli bir nedenidir. Bu durum ücretlerin genel seviyesine yansıdığından gelir seviyesinin de düşük olmasına neden olmaktadır. Genel bir görünüm vermesi açısından sermaye sahipliğine göre de bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Buna göre toplam istihdam sayısı içerisinde olmak üzere işveren durumundakilerin istihdam içindekileri sayıları da verilmiştir. Buna göre sermaye sahipleri arasında en yüksek grup 694.000 ile hizmetler sektörüne ait olup bunu 296.000 ile imalat sektörü izlemektedir. Tarımsal sektördeki sermayedarların sayısı ise 48.000 olup toplam istihdam içinde % 0.23'lük bir paya sahiptir. Sermaye sahiplerinin toplam istihdam içindeki payı ise %4.99'dur.

Aktiviteler ise tarım, tarıma dayalı sanayi (TDS), şeker, tütün, imalat ve hizmetler olarak belirlenmiştir. Burada geleneksel olarak fazla ticareti yapılmayan şekerle önemli dış satım ürünlerinden olan tütün de analize dahil edilmiştir. Ayrıca bu sektörlerle karşılık gelecek bir mal hesabı da eklenmiştir. Faktörler ise işgücü ve sermayeden oluşmaktadır. Hükümet ve dış dünya hesapları ise dışsal olarak kullanılmıştır. Yeniden organize edilen SHM Tablo 2.3'de görülebilir.

Tablo 2.2. Türkiye’de Faktör Sahipliğine Göre İstihdam Durumu

İstihdam Türü	Sayı	Oran
Bilimsel, Teknik,Profesyonel ve İlgili Çalışanlar	1.158.000	5.57
Müteşebbis direktör ve yöneticiler	381.000	1.83
İdari ve ilgili çalışanlar	1.004.000	4.83
Ticari ve Satış Elemanları	1.821.000	8.77
Hizmet Sektörü Çalışanları	1.563.000	7.53
Tarımsal İşgücü	9.834.000	47.37
-Kendi Hesabına Çalışanlar	3.433.000	16.53
-Ücretsiz Aile İşçisi	5.944.000	28.63
-Tarım İşçileri	457.000	2.20
Tarım Dışı üretim ve ulaştırma çalışanları	4.887.000	23.54
Mesleği Belli Olmayan	109.000	0.52
Toplam	20.758.000	100.00
Tarım Kesimi Sermayedarları	48.000	0.23
İmalat Kesimi Sermayedarları	296.000	1.42
Hizmet Kesimi Sermayedarları	694.000	3.34
<i>Toplam</i>	<i>1.038.000</i>	<i>4.99</i>

Kaynak: DİE, 1997.

Tablo 2.3. Türkiye Sosyal Hesaplar Matrisi

Sektörler	Tarım	TDS	Şeker	Tütün	İmalat	Hizmetler	Mallar	Kİ	KOI	TI	TK	İK	SK	HH	Şirket	Hükümet.	Yatırım	DD	Toplam
Tarım							93928											2513	96441
TDS							31944											4966	36910
Şeker							3126											8	3134
Tütün							4911											114	5025
İmalat							244832											21737	266569
Hizmetler							237972											22726	260698
Mallar	31016	27075	2732	2452	158516	69458							262205		43083	102608		699145	
Kİ	917	508	77	197	6505	34135												42339	
KOI	1090	2443	373	946	27698	27599												60149	
TI	4606				1	8												4615	
TK	58645																	58645	
İK		6578	-48	1428	61598													69556	
SK						121710												121710	
HH							42339	60149	4615	58404		8979		146866	4699			8785	334836
Şirket											60455	95832			18247			4381	178915
Hükümet	167	306		2	12251	7788	13397							18609	7829				60349
Tasarruf										241	9101	16899	54022	21445	-11955			16311	106064
DD							69035								2775	6275	3456		81541
Toplam	96441	36910	3134	5025	266569	260698	699145	42339	60149	4615	58645	69556	121710	334836	178915	60349	106064	81541	

Kaynak: De Santis ve Ozhan'dan (1995,1997) yeniden organize edilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Bu çalışmada dışsal politikaların ve gelir transferinin gelir dağılımına etkisini belirlemek için ihracatın ve hükümetin hanehalkına olan transferinde %10 oranında artışın etkisi simüle edilmiştir. Buna göre dış dünya hesabında yer alan ihracat değerleri başlangıç değerleriyle orantılı olarak %10 artırılmıştır. Bu senaryonun sonucu Tablo 3.1’de sunulmuştur. Bu tablodan görüleceği gibi, ihracat %10 artırıldığında üretim bütün sektörler için neredeyse eşit derecede artmış tarıma dayalı sanayide ise bu artış en fazla olmuştur (% 4.59). Bunun nedeni tarıma dayalı sanayi sektörünün ihracattaki önemli yeri ve diğer sektörlerle olan ara mal talebi arasındaki sıkı ilişkidir. Öte yandan faktör gelirine baktığımız zaman işgücü gelirinde homojen bir artış gözlenmektedir. Sermaye kesiminde gelir ise işgücüne göre daha fazla artmakta ve bu artış hizmetler kesiminde daha fazla olmaktadır. İhracat artışı hanehalkı geliri ve tasarruf miktarını da artırmaktadır. Genel olarak tüm hesaplarda transfer etkisi kapalı-döngü etkisinden fazladır. Bunun nedeni bu sektörlerde yapılan enjeksiyonun etkisinin orijinal sektördeki etkisinin yanı sıra diğer sektörleri de geniş ölçüde etkilemesidir.

Tablo 3.1’den de görülebileceği gibi toplam ihracatta imalat ve hizmetler sektörü geniş yer almasına rağmen kalifiye olmayan işgücü en fazla payı imalat sektöründen almaktadır. Ayrıca kalifiye olmayan işgücünün tarımdan aldığı pay da kalifiye işgücünün aldığından fazladır. Gerek tarım sektöründe ve gerekse imalat sektöründe kalifiye olmayan işgücünün ağırlığı işgücü verimliliği açısından olumsuz bir noktadır. Tarım sektörünün ihracattan göreceli olarak az pay alması ve tarımsal işgücünün gelirlerinin neredeyse tamamının katma değeri düşük olan tarım sektöründen sağlanması dolayısıyla ilgili işgücü gelirindeki artış en az olmuştur. Dolayısıyla ihracatta katma değeri yüksek olan sektörlerde ağırlık verilmesi kalifiye işgücünün gelirini de göreceli olarak daha fazla artıracaktır. Tarımsal sermayenin kazancının diğer iki sermaye grubundan daha az artmasının nedeni ise

ihracata yönelik üretimde bulunan sermaye sahiplerinin içinde tarımsal sermaye sahiplerinin yerinin az olmasıdır. Hükümetin hanehalkına yapmış olduğu %10'luk bir gelir transferinin etkisi ise Tablo 3.2'de sunulmuştur. Buna göre böyle bir transfer sektörler ve faktör gelirleri üzerinde oransal olarak düşük bir etki yaratmasına rağmen benzer bir etkide bulunmaktadır. Ancak bu kez şeker ve tütün sektörlerinde artışlar göreceli olarak fazladır. Bu iki sektördeki göreceli fazla artış transferle geliri artan hanehalklarının bu mallara karşı olan taleplerinin artışından kaynaklanmaktadır. Ayrıca gelir transferi tarım sektöründeki işgücü ve sermayenin gelirinde de diğer sektörlerle göre daha fazla artışa neden olmaktadır. Bunun nedeni gelir transferiyle faktör geliri arasındaki etkileşimin kırsal kesimde göreceli olarak daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Gelir transferiyle oluşan göreceli düşük etkinin nedeni ise faktörlerin gelirleri ile hanehalkları arasında sektör gelirlerine göre daha dolaylı olan ve göreceli olan zayıf ilişkisidir.

Tablo 3.1. İhracat Artışının Etkisi

Aktiviteler	Toplam Etki	% Artış	Enjek.	Transfer Etkisi	Açık Döngü Etkisi	Kapalı Döngü Etkisi
Tarım	3775,993	3,915340	251	1813,340	0	1711,652
TDS	1695,816	4,594462	497	616,6996	0	582,1164
Şeker	118,1146	3,768814	0,8	60,34945	0	56,96519
Tütün	195,7033	3,894593	11,4	94,81003	0	89,49329
İmalat	11362,22	4,262394	2174	4726,640	0	4461,580
Hizmetler	11203,77	4,297606	2273	4594,203	0	4336,570
Mallar	26237,98	3,752867	0	13497,44	0	12740,54
Kİ	1814,074	4,284642	0	1108,187	0	705,8868
KOİ	2572,514	4,276903	0	1568,334	0	1004,179
Tİ	180,7270	3,916078	0	98,82906	0	81,89795
TS	2296,151	3,915340	0	1255,309	0	1040,842
İS	2981,579	4,286587	0	1822,306	0	1159,272
SS	5230,617	4,297606	0	3206,036	0	2024,580
HH	12747,90	3,807208	0	7634,353	0	5113,550
Şirketler	6709,939	3,750350	0	4108,237	0	2601,701
Sermaye (Tasarruf)	3986,803	3,758865	0	0	2412,879	1573,924

Tablo 3.2. Hanehalkı Gelir Transferinin Etkisi

Aktiviteler	Toplam Etki	% Artış	Enjek.	Transfer Etkisi	Açık Döngü Etkisi	Kapalı Döngü Etkisi
Tarım	3559,721	3,691087	0	1796,358	0	1763,363
TDS	1210,626	3,279942	0	610,924	0	599,7025
Şeker	118,4704	3,780166	0	59,78426	0	58,68614
Tütün	186,119	3,703862	0	93,92211	0	92,19694
İmalat	9278,741	3,480803	0	4682,374	0	4596,367
Hizmetler	9018,758	3,459466	0	4551,177	0	4467,581
Mallar	26496,48	3,78984	0	13371,04	0	13125,44
Kİ	1468,032	3,467327	0	740,8195	0	727,2121
KOİ	2088,391	3,47203	0	1053,874	0	1034,517
Tİ	170,323	3,69064	0	85,95089	0	84,37213
TS	2164,638	3,691087	0	1092,351	0	1072,287
İS	2410,936	3,46618	0	1216,642	0	1194,294
SS	4210,516	3,459466	0	2124,772	0	2085,744
HH	11104,54	3,316412	469,9	5366,607	0	5268,033
Şirketler	5410,754	3,024204	0	2730,454	0	2680,301
Sermaye (Tasarruf)	4107,247	3,872423	0	0	2485,774	1621,473

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma ihracatta meydana gelen artışla gelir transferinin faktör bazında gelir dağılımı üzerine olan etkilerini SHM çarpan analizi yöntemiyle belirlemeye çalışmıştır. Sonuçlar ihracatın artırılmasına yönelik politikaların üretimi artırdığını, büyümeyi teşvik ettiğini göstermiştir. Faktör gelirleri ve hanehalkı geliri de artmaktadır. Elde edilen bulgular ihracatta meydana gelen artışın faktör bazında gelir dağılımı üzerine önemli derecede etkide bulunduğunu göstermektedir. İşgücü ve sermaye gelirin artması ilgili sektörlerdeki üretim artışından kaynaklanmaktadır. Gelirdeki artış aynı zamanda harcanmayan kısmı artırdığı için tasarruf edilen miktarların da artışına yol açmaktadır. İhracattaki artışın bu olumlu etkileri nedeniyle bu kesime yönelik teşvik edici önlemlerin artırılması düşünülebilir. Sermaye kesiminde genel olarak artış işgücünden biraz fazla olmasına rağmen dağılımı bozucu ölçüde bir artış gözlenmemektedir. Bunda ihraç edilen ürünlerde işgücü-sermaye dengesi rol oynamaktadır. Kalifiye işgücündeki gelir artışıyla kalifiye olmayan işgücündeki gelir artışının oldukça benzer olması, ihracatta bu faktörlerin her ikisinin de geniş ölçüde yer aldığı şeklinde yorumlanabilir. Türkiye'nin ihracatında katma değeri yüksek sektörlerle önem verilmesi kalifiye işgücü ihtiyacını artıracığından ilgili işgücü faktörünün gelirini de artıracaktır. İhracatla gerek tarımsal işgücünün ve gerekse tarımsal sermayenin gelirlerindeki göreceli olarak az olan artış tarım sektörüyle diğer sektörler arasındaki gelir dağılımını bozabilir. Bu durumda tarım işçilerine yönelik sosyal yardımlar, iş güvenliği düzenlemeleriyle, tarımsal sermaye grubundakilere de gelir transferleri düşünülebilir. Nitekim transfer artışı kırsal kesimdeki kazançları oransal olarak ihracat artışına göre daha az artırmasına rağmen kırsal kesimdeki kazançla diğer kesimlerdeki kazanç farklarının giderilmesine yardımcı olabilmektedir. Gerek liberasyon ve gerekse ekonomik prensipler açısından bakıldığında direkt gelir yardımlarının gelir dağılımını düzenleyici rolü olabilir. Elbette bu tür yardımlarda

düşük gelir gruba dahil üreticiler ve kayıt sisteminin tamamlanarak üreten kesime yönelik transferlerin yapılması optimal olacaktır.

Kaynaklar

- Brooks, J. and A. Tanyeri. *Agricultural Policy Reform in Turkey: A Social Accounting Matrix Perspective*. AERI:Ankara,1999.
- Cohen, S. I. "European Structural Patterns Applied to Transition Economies: Assessment for Poland and Hungary." *Socio-Economic Planning Sciences*. 33 (1999): 205-219.
- De Santis, R. and H. G. Ozhan. "A Social Accounting Matrix for Turkey 1990." Unpublished Manuscript, Kiel-Germany, 1995.
- De Santis, R. and H. G. Ozhan. "Social Accounting Matrix for Turkey 1990." *Economic Systems Research*. 9 (1997): 281-285.
- DİE. Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları, 1995. Ankara, 1997.
- DİE. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, 2001. Ankara, 2003.
- FAO. *Agricultural Price Policies: Issues and Proposals*. Rome:1987.
- Hassan, F. M. A. "Is Adjustment with Equitable Economic Growth Possible? Evidence from a Developing country." *Canadian Journal of Development Studies*.15,2 (1994): 219-240.
- Pyatt, G. and J. I. Round. "Accounting and Fixed Price Multipliers in a Social Accounting Matrix Framework." *Economic Journal*. 89(1979): 850-873.
- Pyatt, G. and J. I. Round. *Social Accounting Matrices. A Base for Planning*. Washington: World Bank, 1985.
- Reinert, K. A. and D. W. Roland-Holst. *Social Accounting Matrices*, in J. F. Francois and K. Reinert. *Applied Methods for Trade Policy Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997
- Stevens, R.D. and C. L. Jabara. *Agricultural Development Policies: Economic Theory and Empirical Evidence*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1988.
- Thorbecke, E. "The Social Accounting Matrix and Consistency-Type Planning Models", in G. Pyatt and J. Round. *Social Accounting Matrices. A Basis for Planning*, Washington, D.C.: The World Bank, 1985.
- Townsend, R. F. and S. McDonald. "Biased Policies, Agriculture, and Income Distribution in South Africa: A Social Accounting Matrix Approach." *J.Stud.Econ.Econometrics*. 22, 1(1998): 91-112.

Ek-1 Transfer Çarpanı

Tarım	0,377014	0,397512	0,432967	0,366062	0,365788	0,31738	0,44379	0,347525	0,347525	0,347525	0,346097	0,247947	0,250257	0,347525	0,285273	0
TDS	0,128219	0,13519	0,147248	0,124494	0,124401	0,107938	0,150929	0,11819	0,11819	0,11819	0,117704	0,084324	0,08511	0,11819	0,097019	0
Şeker	0,012547	0,01323	0,01441	0,012183	0,012174	0,010563	0,01477	0,011566	0,011566	0,011566	0,011518	0,008252	0,008329	0,011566	0,009494	0
Tütün	0,019712	0,020784	0,022638	0,019139	0,019125	0,016594	0,023203	0,01817	0,01817	0,01817	0,018096	0,012964	0,013085	0,01817	0,014915	0
İmalat	0,982723	1,036151	1,128569	0,954175	0,953459	0,827281	1,15678	0,905857	0,905857	0,905857	0,902134	0,646296	0,652317	0,905857	0,743591	0
Hizmetler	0,955188	1,007119	1,096948	0,92744	0,926744	0,804101	1,124368	0,880475	0,880475	0,880475	0,876857	0,628188	0,634039	0,880475	0,722756	0
Mallar	2,806274	2,958845	3,222755	2,724753	2,722708	2,362393	2,303313	2,586775	2,586775	2,586775	2,576144	1,845571	1,862763	2,586775	2,123406	0
Kİ	0,164989	0,177697	0,203125	0,190168	0,175254	0,261825	0,183019	0,14332	0,14332	0,14332	0,142731	0,102253	0,103206	0,14332	0,117647	0
KOİ	0,232486	0,299397	0,373027	0,403017	0,318503	0,292064	0,26036	0,203884	0,203884	0,203884	0,203046	0,145464	0,146819	0,203884	0,167362	0
Tİ	0,065799	0,01902	0,020716	0,017515	0,017506	0,015216	0,021234	0,016628	0,016628	0,016628	0,01656	0,011864	0,011974	0,016628	0,01365	0
TK	0,837351	0,241724	0,263284	0,2226	0,222432	0,192996	0,269865	0,211327	0,211327	0,211327	0,210459	0,150774	0,152179	0,211327	0,173472	0
İK	0,255345	0,447445	0,277925	0,532107	0,478819	0,214956	0,300571	0,235373	0,235373	0,235373	0,234405	0,16793	0,169494	0,235373	0,19321	0
SK	0,445941	0,470186	0,512123	0,432986	0,432661	0,842266	0,524925	0,411061	0,411061	0,411061	0,409371	0,293277	0,296009	0,411061	0,337427	0
HH	1,800491	1,394666	1,426146	1,523823	1,385965	1,521197	1,32582	2,038229	2,038229	2,038229	2,029853	1,454204	1,46775	1,038229	1,673122	0
Şirket	0,57306	0,759114	0,644796	0,803408	0,756837	0,850014	0,674558	0,528236	0,528236	0,528236	0,526066	1,246033	1,167768	0,528236	0,433614	0
Tasarruf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Ek-2. Açık Döngü Çarpanı

Tarım	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,42933
TDS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,146011
Şeker	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,014288
Tütün	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,022447
İmalat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,119087
Hizmetler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,087731
Mallar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3,195678
Ki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,177056
KOİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,251876
Tİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,020542
TK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,261072
İK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,290777
SK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,50782
HH	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,282619
Şirket	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,652578
Tasarruf	0,457945	0,440825	0,415932	0,472806	0,437963	0,493176	0,40808	0,4809	0,4809	0,4809	0,483034	0,578128	0,579524	0,4809	0,514618	0	0

Ek-3. Kapalı Döngü Çarpanı

Tarım	0,324858	0,312713	0,295055	0,3354	0,310683	0,34985	0,289485	0,341142	0,341142	0,341142	0,342655	0,410113	0,411104	0,341142	0,365061	0,280052
TDS	0,110481	0,106351	0,100345	0,114066	0,10566	0,118981	0,098451	0,116019	0,116019	0,116019	0,116534	0,139476	0,139812	0,116019	0,124154	0,095243
Şeker	0,010812	0,010407	0,00982	0,011162	0,01034	0,011643	0,009634	0,011353	0,011353	0,011353	0,011404	0,013649	0,013682	0,011353	0,01215	0,00932
Tütün	0,016985	0,01635	0,015427	0,017536	0,016244	0,018292	0,015136	0,017837	0,017837	0,017837	0,017916	0,021443	0,021494	0,017837	0,019087	0,014642
İmalat	0,846773	0,815115	0,769087	0,87425	0,809825	0,911917	0,754569	0,889218	0,889218	0,889218	0,893162	1,068998	1,07158	0,889218	0,951565	0,729982
Hizmetler	0,823047	0,792276	0,747538	0,849755	0,787134	0,886366	0,733427	0,864303	0,864303	0,864303	0,868137	1,039045	1,041555	0,864303	0,924902	0,709528
Mallar	2,418054	2,327652	2,196213	2,496519	2,312545	2,604081	2,154756	2,539261	2,539261	2,539261	2,550525	3,052642	3,060017	2,539261	2,717298	2,084545
Kİ	0,133972	0,128963	0,121681	0,138319	0,128126	0,144279	0,119384	0,140687	0,140687	0,140687	0,141311	0,169131	0,16954	0,140687	0,150551	0,115494
KOI	0,190585	0,18346	0,1731	0,19677	0,182269	0,205248	0,169833	0,200139	0,200139	0,200139	0,201026	0,240602	0,241183	0,200139	0,214171	0,164299
Tİ	0,015544	0,014962	0,014118	0,016048	0,014865	0,016739	0,013851	0,016323	0,016323	0,016323	0,016395	0,019623	0,01967	0,016323	0,017467	0,0134
TK	0,197544	0,190158	0,17942	0,203954	0,188924	0,212741	0,176033	0,207446	0,207446	0,207446	0,208366	0,249387	0,249989	0,207446	0,221991	0,170298
İK	0,220021	0,211795	0,199835	0,22716	0,21042	0,236947	0,196063	0,231049	0,231049	0,231049	0,232074	0,277762	0,278433	0,231049	0,247249	0,189674
SK	0,384249	0,369884	0,348997	0,396718	0,367483	0,413811	0,342409	0,40351	0,40351	0,40351	0,4053	0,485091	0,486263	0,40351	0,431802	0,331252
HH	0,970511	0,934228	0,881473	1,002004	0,928164	1,045175	0,864834	1,019159	1,019159	1,019159	1,02368	1,22521	1,22817	1,019159	1,090616	0,836654
Şirket	0,493782	0,475322	0,448481	0,509806	0,472237	0,53177	0,440015	0,518534	0,518534	0,518534	0,520834	0,62337	0,624875	0,518534	0,55489	0,425678
Tasarruf	0,298718	0,28755	0,271313	0,308412	0,285684	0,3217	0,266191	0,313692	0,313692	0,313692	0,315083	0,377113	0,378024	0,313692	0,335686	0,652301

TEAE Yayın Listesi

Kitaplar

- R.TUNALIOĞLU, P.KARAHOCAGİL, “**Türkiye I. Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Sempozyumu Bildirileri**”, Yayın No: 112, Aralık, 2003
- T. Dölekoğlu, **Türkiye I. Yağlı Tohumlar, Bitkisel Yağlar ve Teknolojileri Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 107, Ağustos, 2003
- T. Özüdoğru, Y.E. Ertürk, 2003, **Türkiye VI. Pamuk ve Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 106, Ağustos. 2003, Ankara
- T.Özüdoğru, E. Ertürk, 2002, **Türkiye V. Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildiriler**, Yayın No: 87, Ekim, Ankara
- N.Akyıl, T.Özüdoğru, 2001, **Yeni Gelişmeler Işığında Pamuk Sektörü, IV. Türkiye Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 77, Aralık, Ankara.
- N.Akyıl, 2000, **Pamuk Endüstrisinde Pazar Merkezli Bilgi Akışı, Türkiye III. Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildiriler Tartışmalar**, Yayın No: 47, Ekim, Ankara.
- S. Tan, Y. E. Ertürk, 2000, **Türkiye'de Hayvancılık Sektörü: Üretici, Sanayici ve Politika Yapıcılar Açısından Sektörün Değerlendirilmesi, Türkiye I. Besi ve Süt Hayvancılığı Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 46, Temmuz, Ankara.
- A. Bayaner, H. Bozkurt, 1999, **Türk Tarımında Bilim ve Araştırma Politikaları** (İngilizce), Yayın No: 30, Ekim, Ankara.
- N. Akyıl, A. Bayaner, 1999, **Pamukta Tarım ve Sanayi Entegrasyonu, Türkiye II. Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 27, Ağustos, Ankara.
- A. Bayaner, G. Nevruz, N. Akyıl, 1998, **I. Türkiye Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu: Bildiriler, Tartışmalar**, Yayın No: 12, Ekim, Ankara.
- O. Aydoğuş, G. Nevruz, 1998, **I. Türkiye Buğday Sempozyumu: Bildiriler, Tartışmalar**, Yayın No: 11, Temmuz, Ankara.
- T. Yıldırım, A. Schmitz, W.H. Furtan, 1998, **Dünya Tarım Ticareti** (İngilizce), Westview Press, USA.

Çalışma Raporları

- C. (Özçiçek) Dölekoğlu, 2003, **Tüketicilerin İşlenmiş Gıda Ürünlerinde Kalite tercihleri, Sağlık Riskine Karşı Tutumları ve Besin Bileşimi Konusunda Bilgi Düzeyleri (Adana Örneği)**, Yayın No: 105, Temmuz, Ankara
- S. Tan, İ. Dellal, 2003, **Avrupa Birliği'nde Ortak Tarım Politikasının İşleyişi ve Türk Tarımının Uyum Süreci**, Yayın No: 100, Mayıs Ankara.
- R.Yeni, C.Ö. Dölekoğlu, 2003, **Tarımsal Destekleme Politikasında Süreçler ve Üretici Transferleri**, Yayın No: 98, Nisan, Ankara.
- T. Binici, A. Koç, A. Bayaner, 2001, **Üretici Risk Davranışları ve Etkileyen Sosyo-ekonomik Faktörler: Adana Aşağı Seyhan Ovası Örneği** (İngilizce), Çalışma Raporu 2001-1, Yayın No:61, Nisan, Ankara.
- F. Fuller, A. Koç, H. Şengül and A. Bayaner, 2000, **Türkiye'de Çiftlik Düzeyinde Yem Talebi** (İngilizce), Çalışma Raporu 99WP226, CARD, Ekim, Iowa.
- S. Tan, B. Şener, S. Aytüre, 1999, **Feoga ve Türkiye'de Uygulanabilirliği**, Çalışma Raporu 1999-3, Yayın No: 38, Aralık, Ankara.
- A. Şener, A. Koç, 1999, **Türkiye'de Kimyasal Gübre Talebi**, Çalışma Raporu 1999-2, Yayın No: 25, Ağustos, Ankara.
- A. Bayaner, V. Uzunlu, 1999, **Türk Baklagil Pazarlama Politikalarının Dünya Ticaretine Etkileri**,

Çalışma Raporu 1999-1, Yayın No: 20, Nisan, Ankara.

- T. Yıldırım, W. H. Furtan, A. Güzel, 1998, **Türkiye Buğday Politikasının Teorik ve Uygulamalı Analizi**, Çalışma Raporu 1998-4, Mayıs, Ankara.
- E. H. Çakmak, H. Kasnaoğlu, T. Yıldırım, 1998, **Fark Ödeme Sisteminin Ekonomik Analizi**, Çalışma Raporu 1998-3, Nisan, Ankara.
- A. Bayaner, 1998, **Türkiye Makarnalık Buğday Sektörü ve Uluslararası Pazardaki Rekabet Gücü**, Çalışma Raporu 1998-2, Yayın No: 8, Nisan, Ankara.
- M. Fisunoğlu, M. Pınar ve O. Aydoğuş, 1998, **Türkiye'nin Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri ve Rusya Federasyonu ile Tarımsal Ticaret Olanakları**, Çalışma Raporu 1998-1, Mart, Ankara.

Monograf

- H. Tanrıvermiş, 2000, **Orta Sakarya Havzası'nda Domates Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanımının Ekonomik Analizi**, Yayın No: 42, Mayıs, Ankara.

Proje Raporları

- C. (Özçiçek) Dölekoğlu, 2003, **Tüketicilerin İşlenmiş Gıda Ürünlerinde Kalite tercihleri, Sağlık Riskine Karşı Tutumları ve Besin Bileşimi Konusunda Bilgi Düzeyleri (Adana Örneği)**, Yayın No: 105, Temmuz, Ankara
- Aysel (Özdeş) Akbay, 2003, **Türkiye'de Şeker Üretiminin Ekonomik ve sosyal Karlılığının Değerlendirilmesi**, Yayın No: 104, Temmuz, Ankara
- U. Özkan a. Erkuş, 2003, **Bayburt İlinde Sığır Yetiştiriciliğine Yer Veren tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi**, Yayın No: 103, Temmuz, Ankara
- S. Demirci, **Şeker Kanunundaki Değişiklikle Olası Etkilerin Ekonomik Analizi**, Yayın No: 102, Haziran, Ankara.
- T.Dizdaroğlu, B.Aksu,S.Dönmez. 2003, **Ege ve Güney Marmara Bölgelerinde Yağlık ve Sofralık Zeytin Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi** , Yayın No: 101, Haziran, Ankara
- Karlı, B. 2003, **Gap Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği**, Yayın No: 97, Mart, Ankara.
- A. Gül, A. Özdeş Akbay, C. Özçiçek Dölekoğlu, R.Özel, C.Akbay, **Adana İli Kentsel Alanda Ailelerin Ev Dışı Gıda Tüketimlerinin Belirlenmesi**, Yayın No:95, Ocak, Ankara.
- R. Tunalioglu, O. Gökçe, 2002, **Ege Bölgesinde Optimal Zeytin Yayılış Alanlarının Tespitine Yönelik Bir Araştırma**, Yayın No: 90, Aralık, Ankara.
- Karlı, B. 2002, **GAP Alanındaki Tarıma Dayalı Sanayi İşletmelerinin Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Yolları** , Yayın No: 88, Eylül, Ankara.
- S. Tan, Y.E.Ertürk, **Türkiye'de Süt Tozu Üretimi ve Dünyadaki Rekabet Şansı**, Yayın No: 86, Ekim, Ankara.
- S. Tan, İ. Dellal. 2002, **Kırmızı Et Üretim ve Tüketim Açığını Kapatmak İçin Alternatif Bir Yaklaşım: Hindi Üretimi ve Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli**, Proje Raporu 2002-3. Yayın No: 85, Temmuz, Ankara.
- İ. Dellal, G. Keskin, G. Dellal. 2002, **GAP Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi ve Hayvansal Ürünlerin Pazara Arzı**, Proje Raporu 2002-2. Yayın No: 83, Temmuz, Ankara.
- G. Dellal, A. Eliçin, N. Tekel, İ. Dellal, 2002, **GAP Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri**, Proje Raporu 2002-1. Yayın No: 82, Temmuz, Ankara.
- T.Özüdoğru, H.Tatlıdıl, 2001, **"Bu Toprağın Sesi" Televizyon Programının Polatlı İlçesinde Çiftçi Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma**, Proje Raporu. Yayın No: 78, Aralık, Ankara.
- P. Karahocagil, 2001, **Yeter Gelirli İşletme Büyüklüğü: Literatür İncelemesi**, Proje Raporu 2001-24,

Yayın No:76, Ekim, Ankara.

- G. Malorgio, A. Koç, A. Bayaner, M.U. Kandemir, 2001, **Türkiye’de Gıda Sektörünün Yapısı ve Performansı** (İngilizce), Proje Raporu 2001-23 , Yayın No:75, Ekim, Ankara.
- S. Tan, 2001, **Türkiye’de Sütçülük Sektöründe Bölgeler Arası Yapısal Değişimin Spatial Denge Modeli İle Analizi**, Proje Raporu 2001-22, Yayın No: 72, Ağustos, Ankara.
- C. Abay, S. Sayan, B. Miran, A. Bayaner, 2001, **Türkiye’de Tarıma Yapılan Transferlerin Enflasyon Üzerine Etkileri: Bir Nedensellik Araştırması**, Proje Raporu 2001-21, Yayın No:71, Haziran, Ankara.
- M. Sarımeşeli, F. Tatlıdil, 2001, **Doğrudan Gelir Desteği ve Kayıt Sistemi Pilot Uygulaması ve Orman İçi Köyler Açısından Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-20, Yayın No:70, Nisan, Ankara
- B. Saraçoğlu, O. Aydoğuş, N. Köse, D. İşgören, 2001, **Türkiye’de Su Ürünleri Sektörü: Üretim, Talep ve Pazarlama**, Proje Raporu 2001- 19, Yayın No:69, Nisan, Ankara.
- E. Çakmak, H. Kasnakoğlu, 2001, **Tarım Sektöründe Türkiye ve Avrupa Birliği Etkileşimi**, Proje Raporu 2001-18 , Yayın No:68, Nisan, Ankara.
- S. Demirci, 2001, **Şeker Fabrikalarının Performans Analizi ve Toplam Faktör Verimliliklerinin Ölçümü: Dea ve Malmquist İndeks Yaklaşımı**, Proje Raporu 2001-17, Yayın No:67, Nisan, Ankara.
- O. Zaim, A. Bayaner, M.U. Kandemir, 2001, **Tarımda İller ve Bölgeler Düzeyinde Üretkenlik ve Etkinlik: Farklar ve Nedenler**, Proje Raporu 2001-16, Yayın No:66, Nisan, Ankara.
- A.Koç, A.Bayaner, M.U. Kandemir, 2001, **Gümrük Birliği ve DTÖ’nün Tarımsal Ticaret Üzerine Etkisi**, Proje Raporu 2001-15, Yayın No:65, Nisan, Ankara.
- TEAE personeli **Türkiye’de Bazı Bölgeler için Önemli Ürünlerde Girdi Kullanımı ve Üretim Maliyetleri**, 2001, Proje Raporu 2001-14, Yayın No:64, Nisan, Ankara.
- A. Koç, H. Tanrıvermiş, F. Budak, E. Gündoğmuş, H. İnan, A. Kubaş, B. Özkan, 2001, **Türkiye Tarımında Kimyasal İlaç Kullanımı: Etkinsizlik, Sorunlar ve Alternatif Düzenlemelerin Etkileri**, Proje Raporu 2001-13, Yayın No:63, Nisan, Ankara.
- E.İşikli, A. Koç, B.Miran, N.Akyıl, C.Abay, S.Güler, C.Günden, 2001, **Türkiye’de Tütünde Arz Kontrolü ve Ekonomik Etkileri**, Proje Raporu 2001-12, Yayın No:62, Nisan, Ankara.
- Ş. Akdemir, T. Binici, H. Şengül, vd. 2001, **Bölge Bazlı Tarım Sigortasının Türkiye’de Seçilmiş Bölgeler İçin Potansiyel Sigorta Talebinin ve Talebinin Karşılabilirliğinin Belirlenmesi**, Proje Raporu 2001-11, Yayın No:60, Nisan, Ankara.
- S. Alpay, İ. Yalçın, T. Dölekoğlu, 2001, **Avrupa Birliği Kalite ve Sağlık Standartlarının Türk Gıda Sanayi Sektörü Rekabet Gücü Üzerine Etkisi**, Proje Raporu 2001-10, Yayın No:59, Nisan, Ankara
- A.Bayaner, A. Koç, H. Tanrıvermiş, E.Gündoğmuş, N. Ören, B.Özkan, 2001, **Doğrudan Gelir Desteği Pilot Uygulamasının İzleme ve Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-9, Yayın No:57, Mart, Ankara
- D. Ediz, A. Ş. İntişah, R. Özlü, 2001, **Doğrudan Gelir Desteği Pilot Uygulaması** (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 2001-8, Yayın No:56, Mart, Ankara.
- F. Yavuz, Ş.Aksoy, S. Tan, V. Dağdemir, A. Keskin, 2001, **Türkiye’de Süt Pazarlama Sisteminin İyileştirilmesi İçin Kurumsal Yapılanma İhtiyacı Üzerine Bir Araştırma**, Proje Raporu 2001-7, Yayın No:55, Mart, Ankara.
- A. Koç, V. Uzunlu A. Bayaner, 2001, **Türkiye Tarımsal Ürün Projeksiyonları 2000-2009**, Proje Raporu 2001-6, Yayın No:54, Şubat, Ankara.
- A.Koç, A. Bayaner, S. Tan, Y.E. Ertürk, F. Fuller, 2001, **Türkiye’de Destekleme Politikaları ve Programlarının Hayvancılık Sektörünün Gelişmesi Üzerine Etkisi** (İngilizce), Proje Raporu 2001-5, Yayın No:53, Ocak, Ankara.
- Y.E. Ertürk, 2001, **Ankara İli Kızılcahamam İlçesinde Köy-Tür’e Bağlı Olarak Faaliyet Gösteren Broiler İşletmelerinin Ekonomik Analizi**, Proje Raporu 2001-4, Yayın No:52, Ocak, Ankara.
- S. Akgüngör, F. Barbaros, N. Kumral, 2001, **Türkiye’de Meyve ve Sebze İşleme Sanayinin Avrupa Birliği Piyasasında Sürdürülebilir Rekabet Gücü Açısından Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-3,

Yayın No: 51, Ocak, Ankara.

- Y. Z. Özcan, 2001, **Türkiye’de Fındık, Çay, Şeker Pancarı ve Tütün Tarımında Hızlı Kırsal Değerlendirme** (ingilizce), Proje Raporu 2001-2, Yayın No: 50, Ocak, Ankara.
- H. Şengül, A. Koç, N. Akyıl, A. Bayaner, F. Fuller, 2001, **Türkiye’de Pamuk Pazarı: Gelecekteki Talebi Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-1, Yayın No: 49, Ocak, Ankara.
- M. Sarımeşeli, O. Aydoğuş, 2000, **Dünya Fındık Piyasasının Ekonomik Analizi ve Türkiye için Optimum Politikaların Saptanması**, Proje Raporu 2000-6, Yayın No: 45, Temmuz, Ankara.
- I. Dellal, 2000, **Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlanması**, Proje Raporu 2000-5, Yayın No: 43, Haziran, Ankara.
- H. Tanrıvermiş, E. Gündoğmuş, V. Ceyhan, H. Fidan, H. Özudoğru, 2000, **Türkiye’de Özelleştirme Uygulamalarının Tarım Kesimine Etkilerinin Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2000-3, Yayın No:41, Mayıs, Ankara.
- S. Demirci, 2000, **Doğrudan Gelir Sistemi ve Uygulamalar: Literatür İncelemesi**, Proje Raporu 2000-1, Yayın No: 40, Mayıs, Ankara.
- B. Saraçoğlu, N. Köse, 2000, **Bazı Gıda Sanayilerinin Uluslararası Rekabet Gücü: Makarna, Bisküvi ve Un Sanayi**, Proje Raporu 2000-2, Yayın No: 39 , Mayıs, Ankara.
- T. Kırıl, H. Kasnakoğlu, 1999, **Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veri Tabanı Rehberi**, Proje Raporu 1999-13, Yayın No: 37, Aralık, Ankara.
- S. Demirci, 1999, **Destekleme Alımı ve Fark Ödeme Sisteminin Refah ve Dağılım Etkilerinin İncelenmesi**, Proje Raporu 1999-12, Yayın No: 36, Aralık, Ankara.
- J. Brooks, A. Tanyeri, 1999, **Tarımsal Politika Reformu: Sosyal Hesap Matriksi Yaklaşımı** (ingilizce), Proje Raporu 1999-11, Yayın No: 35, Aralık, Ankara.
- E. H. Çakmak, H. Akder, 1999, **Dünya Ticaret Örgütü-Tarım Anlaşması'nın Yeni Görüşme Dönemi ve Türkiye: Olanaklar, Kısıtlar ve Stratejiler**, Proje Raporu 1999-10, Yayın No:34, Aralık, Ankara.
- A. Özçelik, H. Tanrıvermiş, E. Gündoğmuş, A. Turan, 1999, **Türkiye’de Sulama İşletmeciliğinin Geliştirilmesi Yönünden Şebekelerin Birlik ve Kooperatiflere Devri ile Su Fiyatlandırma Yöntemlerinin İyileştirilmesi Olanakları**, Proje Raporu 1999-9, Yayın No: 32, Kasım, Ankara.
- A. Koç, J. Beghin, F. Fuller, Ş. Aksoy, T. Dölekoğlu, A. Şener, 1999, **Türkiye’de Yağlı Tohumlar Pazarı: Uluslararası Fiyatlar ve Alternatif Politikaların Arz, Talep ve İkame Ürünler Üzerine Etkileri** (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 1999-8, Yayın No: 31, Eylül, Ankara.
- A. Bayaner, 1999, **Çorum İlinde Yumurta Tavukçuluğunun Ekonomik Analizi**, Proje Raporu 1999-7 Yayın No: 23, Haziran, Ankara.
- E. Çakmak, H. Kasnakoğlu, H. Akder, 1999, **Türk Tarımında Destekleme Alımları ve Pazar Girişi Etkileri: Tarımsal Sektör Modeli Analizi**, (İngilizce), Proje Raporu 1999-6 Yayın No: 22, Mayıs, Ankara.
- W. H. Furtan, A. Güzel, G. Karagiannis, A. Bayaner, 1999, **Türkiye’de Tarımsal Araştırmaların Getirisi ve Tarımsal Verimlilik** (İngilizce), Proje Raporu 1999-5, Yayın No: 21, Mayıs, Ankara.
- O. Yurdakul, v.d., 1999, **Türkiye’de Hayvansal Ürünler Arzı ve Yem Talebi: Mevcut Durumun Değerlendirilmesi ve Alternatif Politika Senaryoları** (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 1999-4, Yayın No: 17, Mart, Ankara.
- S. Akgüngör, B. Miran, C. F. Abay, E. Olhan, N.K. Nergis, 1999, **İstanbul, Ankara, ve İzmir İllerinde Tüketicilerin Çevre Dostu Ürünler Yönelik Potansiyel Talebinin Tahminlenmesi**, Proje Raporu 1999-3, Yayın No: 15, Şubat, Ankara.
- A. Özçelik, A.Turan, H. Tanrıvermiş, 1999, **Türkiye’de Tarımın Pazara Entegrasyonunda Sözleşmeli Tarım ve Bu Modelin Sürdürülebilir Kaynak Kullanımı ile Üretici Geliri Üzerine Etkileri**, Proje Raporu 1999-2, Yayın No: 14, Şubat, Ankara.
- A. Schmitz, E. Çakmak, T. Schmitz and R. Gray, 1999, **Türk Tarımında Devlet Eliyle Ticaret** (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 1999-1, Yayın No: 13 Şubat, Ankara.

- **Durum ve Tahmin Raporları**
- P.KARAHOCAGİL, R.TUNALIOĞLU,B.TAŞKAYA; H.ANAÇ, “**Turunçgiller Durum ve Tahmin 2003-2004**”, Yayın No: 111, Kasım 2003, Ankara
- T. Dölekoğlu, **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin 2003-2004**, Yayın No: 110, Ağustos 2003, Ankara
- C. (Özçiçek) Dölekoğlu, F. Uysal, **Yemelik Kuru Baklagil Durum ve Tahmin 2003-2004**,Yayın No:109 Ağustos, 2003 Ankara
- G. Keskin, F. Pezikoğlu, U. Gül, **Sebze Durum Raporu 2002-Domates**, Yayın No: 108, Temmuz, 2003, Ankara
- İ. Dellal, U.Gül, H. Anaç. 2003. **Buğday Durum ve Tahmin: 2003/2004**, Durum ve Tahmin 2003-2, Yayın No: 99, Ankara.
- R. TUNALIOĞLU, P. KARAHOCAGİL ve M. TAN, **Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Durum ve Tahmin:2003**, Durum ve Tahmin:2003-1,Yayın No:96, Mart, Ankara.
- Y. E. Ertürk, S. Tan, **Et ve Et Mamülleri Durum ve Tahmin: 2003**, Durum ve Tahmin 2003-5, Yayın No: 94, Aralık, Ankara.
- S. Tan, Y. E. Ertürk, **Süt ve Süt Mamülleri Durum ve Tahmin: 2003**, Durum ve Tahmin 2003-4, Yayın No: 93, Aralık, Ankara.
- Y. E. Ertürk, S. Tan, **Kümes Hayvanları ve Yumurta Durum ve Tahmin: 2003**, Durum ve Tahmin 2003-1, Yayın No: 92, Aralık, Ankara.
- H. Ege, P. Karahocagil 2002, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 2002/2003**, Durum ve tahmin 2002-2, Yayın No: 91, Aralık, Ankara
- T. Özüdoğru, 2002, **Pamuk Durum ve Tahmin: 2002/2003**, Durum ve Tahmin 2002-1, Yayın No:89, Ekim, Ankara.
- İ. Dellal, R. Tunalioglu 2002, **Buğday Durum ve Tahmin: 2002/2003**, Durum ve Tahmin 2002-1, Yayın No: 84, Ankara.
- H.Ege, P.Karahocagil 2001, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 2001/2002**, Durum ve Tahmin 2001-7, Yayın No: 82, Aralık, Ankara.
- Y.E. Ertürk, S.Tan, **Kümes Hayvanları ve Yumurta Durum ve Tahmin: 2002**, Durum ve Tahmin 2001-6, Yayın No: 81, Kasım, Ankara.
- Y.E. Ertürk, S.Tan, **Et ve Et Mamülleri Durum ve Tahmin: 2002**, Durum ve Tahmin 2001-5, Yayın No: 80, Kasım, Ankara.
- Y.E. Ertürk, S.Tan, **Süt ve Süt Mamülleri Durum ve Tahmin: 2002**, Durum ve Tahmin 2001-4, Yayın No: 79, Kasım, Ankara.
- İ. Dellal, 2001, **Buğday Durum ve Tahmin: 2001/2002**, Durum ve Tahmin 2001-3, Yayın No: 74, Eylül, Ankara.
- T. Dölekoğlu, 2001, **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin: 2001/2002**, Durum ve Tahmin 2001-2, Yayın No:73, Ağustos, Ankara.
- T. Özüdoğru, N. Akyıl, 2001, **Pamuk Durum ve Tahmin: 2001/2002**, Durum ve Tahmin 2001-1, Yayın No:58, Eylül, Ankara.
- İ. Dellal, H. Ege, 2000, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 2000/2001**, Durum ve Tahmin 2000-2, Yayın No: 48, Aralık, Ankara.

- H. Ege, İ. Dellal, 2000, **Buğday Durum ve Tahmin: 2000/2001**, Durum ve Tahmin 2000-1, Yayın No: 44, Temmuz, Ankara.
- N. Akyıl, 1999, **Pamuk Durum ve Tahmin: 1999/2000**, Durum ve Tahmin 1999-8, Yayın No: 33, Aralık, Ankara.
- H. Ege, 1999, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 1999/2000**, Durum ve Tahmin 1999-7, Yayın No: 29, Eylül, Ankara.
- Y.E. Ertürk, S. Tan, 1999, **Et ve Et Mamülleri Durum ve Tahmin: 1999**, Durum ve Tahmin 1999-6, Yayın No: 28, Ağustos, Ankara.
- S. Tan, Y.E. Ertürk, 1999, **Süt ve Süt Mamülleri Durum ve Tahmin: 1999**, Durum ve Tahmin 1999-5, Yayın No: 26, Ağustos, Ankara.
- O. Aydoğuş, H. Ege, N. Köse, 1999, **Buğday Durum ve Tahmin: 1999/2000**, Durum ve Tahmin 1999-4, Yayın No: 24, Haziran, Ankara.
- H. Ege, Y.E. Ertürk, 1999, **Yemlik Tahıllar Tahmin: 1998/99**, Tahmin 1999-3, Yayın No: 19, Mart, Ankara.
- Ş. Aksoy, A. Şener, 1999, **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin: 1997/98**, Durum ve Tahmin 1999-2, Yayın No: 18, Mart, Ankara.
- N. Akyıl, 1999, **Pamuk Tahmin: 1998/99**, Tahmin 1999-1, Yayın No: 16, Mart, Ankara.
- O. Aydoğuş, H. Ege, Y. E. Ertürk, 1998, **Buğday Tahmin: 1998/99**, Tahmin 1998-5, Aralık, Ankara.
- N. Akyıl, Y.E. Ertürk, 1998, **Pamuk Durum ve Tahmin: 1998/99**, Durum ve Tahmin 1998-4, Eylül, Ankara.
- H. Ege, Y.E. Ertürk, 1998, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 1998/99**, Durum ve Tahmin 1998-3, Temmuz, Ankara.
- O. Aydoğuş, H. Ege, Y. E. Ertürk, 1998, **Buğday Tahmin: 1998/99**, Tahmin 1998-2, Temmuz, Ankara.
- M. Pınar, N. Akyıl, S. Er ve Y. E. Ertürk, 1998, **Pamuk Durum ve Tahmin: 1997/98**, Durum ve Tahmin 1998-1, Ocak, Ankara.
- O. Aydoğuş, H. Ege, Y. E. Ertürk ve N. P. Zöğ, 1997, **Buğday Durum ve Tahmin: 1997/98**, Durum ve Tahmin 1997-1, Aralık, Ankara.